

Jona luistert niet

Periodethema: Jona
Jona 1 en 2

VOORAF

Er is bijna geen kinderbijbel aan te wijzen waarin de vertelling over het leven van de kleine profeet Jona niet voorkomt. De hoofdpersoon is de profeet Jona, hij is zoon van Amitthai. Zijn naam betekent 'duif'. Uit 2 Kronieken 14: 25 blijkt dat hij een profeet was in het Tienstammenrijk in de dagen van koning Jerobeam II (780-751 voor Chr.). Het is de eeuw van de wegvoering door de Assyriërs, want die zou plaatsvinden in 722 voor Chr. Het gebied waarin de stad Ninevé lag, moet groot geweest zijn, want er is sprake van drie dagreizen die nodig zijn om rond dit gebied te trekken. In dit hele gebied wonen zo rond de 600.000 mensen. We lezen in Jona 4: 11 dat er 120.000 mensen zijn die het verschil niet weten tussen hun rechter- en hun linkerhand. Vaak wordt gedacht dat dit alleen de kinderen zijn, zo komt men tot een bevolking voor het district Ninevé van zo'n 600.000 mensen.

De stad waar Jona toe wilde vluchten was Tarsis, een plaats in Spanje. Dat betekende een reis over zee. Waarschijnlijk met een schip van de Feniciërs, die de zee beheersten. Het boek Jona valt in twee delen uiteen. In het eerste deel (1: 1 - 2: 11) treffen we Jona die op de vlucht is. Tweemaal is er sprake van een crisissituatie (aan boord van het schip en in de vis); tweemaal is er sprake van een gebed (door de zeelieden en door Jona zelf); tweemaal is er sprake van Gods reddend handelen (het schip en Jona); tweemaal is er sprake van een offer (de zeelieden en Jona). In het tweede deel treffen we Jona in Ninevé. Ook hier twee parallelle omstandigheden: de stad Ninevé dreigt te vergaan en dreigt te blijven bestaan; een dubbel antwoord (Ninevé in boete en gebed en Jona in verbittering en gebed);

Gods antwoord (Ninevé blijft gespaard en Jona ontvangt een wonderboom); het slot van Jona laat horen dat God Zijn oordeel herziert met betrekking tot Ninevé en Hij vraagt dat ook van Jona.

UITLEG VAN DE TEKST

Jona krijgt het woord van de HEERE te horen. Hij moet zich opmaken en gaan naar de grote stad Ninevé. Er is een parallel te zien met de andere profetische boeken, waar ook sprake is van het woord van de HEERE tot een profeet. Het woord van de HEERE is duidelijk voor Jona: hij moet vertrekken naar Ninevé. Er is sprake van een oordeel van de HEERE over het kwaad van de stad. God heeft het kwaad gezien. De woorden roepen herinneringen op aan de geschiedenis van Sodom en Gomorra. Het lijkt alsof Jona de HEERE gehoorzaamt: Hij maak zich op, maar dat doet hij om te vluchten, richting Tarsis. Hij is niet van plan om deze opdracht uit te voeren. Er staat geschreven dat hij wegvlucht van voor het aangezicht van de HEERE! Jona zal toch niet gedacht hebben dat er een plaats op deze aarde is, waar de HEERE niet is? Of zegt hij dat hij afscheid neemt van de dienst van de HEERE!? Een profeet staat immers voor het aangezicht van de HEERE. Wat de gedachte van Jona ook geweest is, hij vlucht. Richting Tarsis in Spanje. Hij doet dat per schip. Jona daalt af in het schip zoals hij afdaalde naar Jafo. Hiermee laat het Woord horen wat er plaatsvindt als Jona wegvlucht: hij daalt af, maar hij zal nog dieper afdalen! Het schip waarop de vluchtende Jona zit, komt in een storm terecht. Het moet een hevige storm geweest zijn, want de zeelieden roepen tot hun goden om hulp. Alles gaat daarbij overboord. Hiervan is Jona niet op de hoogte: hij ligt in het ruim van het schip te slapen. Toch wordt Jona gevonden.

Ook aan hem wordt gevraagd om te bidden: tot zijn God! Daarna wordt het lot geworpen. Men wil weten wat de oorzaak van dit onheil is. Zal het voor Jona een verrassing geweest zijn dat het lot op hem viel? Nu worden hem indringende vragen gesteld: verklaar ons nu, om wiens wil ons dit kwaad overkomt? Wat is uw werk en van waar komt u? Welk is uw land en van welk volk bent u? Jona geeft een verklaring. Hij is een Hebreëër, zijn God is de Schepper van de zee en het droge. Hij vreest de HEERE, dit staat in contrast met het vrezen van de zeelieden. Tegelijk spreekt Jona hiermee een oordeel uit over wat hij zelf deed. Deze boodschap brengt ook vrees bij deze mannen: ze vreesden met grote vrees. Ze stellen aan Jona de vraag wat hij heeft gedaan. Terwijl ze wisten dat hij vluchtte! Beseffen ze nu dat vluchten voor deze God onmogelijk is? Daarom de vraag: hoe kan deze zee stil worden? Wat moeten ze doen? Het antwoord van Jona is radicaal. Hij is schuldig aan dit alles. Daarom moet hij in de zee geworpen worden, dan zal hij sterven en niet deze onschuldige zeelieden. Maar dit vinden de zeelieden te ver gaan. Ze stellen alles in het werk om al roeiend het vasteland te bereiken, maar het lukt niet. Dan roepen zij tot de HEERE en maken bekend wat ze zullen doen. Daarmee geven ze iets van hun vrees weer. Als zij Jona overboord gooien, dan vergieten ze misschien wel onschuldig bloed. Zeker dan kan de storm gestild worden, maar betekent het niet dat ze alsnog zullen sterven? Je kan toch niet zomaar een mens doden! Jona wordt in de woedende zee geworpen met als gevolg dat de zee stil staat. Hierdoor vrezen de zeelieden de HEERE nog meer. Ze hebben ontdekt wie er achter dit alles zit en aanbidden God. We zien dat terug in het offer wat ze slachten en aansluitend doen ze geloften aan de HEERE. Ze willen de HEERE dienen, niet alleen nu, maar ook straks.

De HEERE is de Schepper van hemel en aarde en daarmee ook van alle mensen en dieren. Hij bestuurt alles, we zien dat in het vervolg. Jona is overboord geworpen en wat doet de HEERE? Hij laat de profeet niet sterven in het water, maar Hij bekomert Zich om Zijn profeet. Niet alleen de wind en de zee zijn Hem gehoorzaam, ook de vissen. De HEERE beschikte een grote vis, om Jona in te slokken en Jona was in het ingewand van de vis, drie dagen en drie nachten. Vanuit deze vis stijgt een gebed omhoog. Bijzonder om te lezen dat Jona de HEERE dankt! Dit vanwege het verlossend handelen van de HEERE. Terwijl hij in het kolkende water geworpen werd, moet Jona gedacht hebben dat er een einde aan zijn leven gekomen was. Maar het tegendeel was waar: God beschikte voor Zijn ongehoorzame dienaar een grote vis. Over dit handelen van de HEERE belijdt Jona zijn dank aan de HEERE.

Het gebed in de vis heeft de vorm van een psalm. Jona zag daar in het water de dood in de ogen. Niet zonder reden, want daar was hij zelf de oorzaak van. Daarom heeft God hem in de diepte gegooid. Er is al gelezen dat er tot tweemaal toe sprake was van afdalen (naar Jaffo en vervolgens in het schip). Nu daalde hij af het water om vervolgens opgeslokt te worden door de vis. Jona heeft in deze dreiging van de dood nog gedachten gehad. Hij dacht door God verstoten te zijn, dit als gevolg van zijn ongehoorzaamheid. Maar in deze grote vis opent er voor Jona weer een voorzichtig perspectief op het leven. Er is weer vooruitzicht op het aanbidden van God in de tempel. Jona verlangt naar het heiligdom in de stad Jeruzalem. Dat tekent de profeet, die werkzaam is het Tienstammenrijk van Israël. Jona werd levensbedreigend door het water omgeven, omringd door de diepte, zijn hoofd was omwonden door zeewier. Hier proeven we de werkelijke nood van de profeet. Zichzelf kan hij niet meer redden. De nood was allesomvattend. Hij daalde tot de gronden van de bergen, de grendels van de aarde waren rondom hem. Dit zijn beelden waarmee de dood wordt weergegeven. Maar, zo vervolgt de profeet, Gij hebt mijn leven uit het verderf opgevoerd. Zijn lot is gekeerd. Hij kan getuigen van Gods verlossend handelen. Het is de HEERE Die hem uit het verderf, uit de groeve heeft opgetrokken. Het gebed van Jona is gehoord en verhoord. Tot in de tempel van Gods heiligheid. De tempel was de plaats voor de ontmoeting met de HEERE. De vraag is wat Jona hier onder woorden brengt. Heeft Hij Gods tempel, Gods aanwezigheid ervaren in de buik van de grote vis? Of denkt Jona bij de tempel aan de hemel, de plaats waar God woont, zoals Hij woonde onder het volk van Israël. Jona eindigt zijn gebed met een contrast tussen de dienaars van afgoden en Jona zelf. De eersten laten hun weldadigheid, hun trouw los, er is sprake van nietige afgoden, maar de gelovigen, zoals Jona, blijven trouw aan de HEERE. Dit betekent dat Jona – net als de zeelieden – geloften aan God heeft gedaan. Zij op het schip en hij in de vis. Nu de HEERE hem heeft gered zal hij die geloften inlossen: Ik zal U offeren met de stem der dankzegging; wat ik beloofd heb, zal ik betalen. 'Het heil is des HEEREN.' Hierop spreekt de HEERE tot de vis, die Jona uitspuwt op het droge land. Jona is terug in Kanaän en hiermee wordt gezien dat zijn vlucht vruchteloos is gebleken.

TER OVERWEGING

- In deze geschiedenis zien we allereerst dat wij niet kunnen vluchten van voor het aangezicht van de HEERE. Waar we ons bevinden, de HEERE ziet ons. Dat geldt voor de profeet die op de vlucht is voor de HEERE, maar ook voor de zeelieden op het schip in de woeste zee.

Maar ook voor de profeet in het midden van de grote vis. Hier kunnen de lijnen doorgetrokken worden naar de persoonlijke omstandigheden van de kinderen.

- De HEERE vraagt gehoorzaamheid en het kan niet zo zijn dat we Gods Woord naast ons neerleggen. We bidden dat ook in het Onze Vader 'Uw wil geschiede'.
- Ook zien we de almacht van de HEERE. Hij beschikt over alles. De wind en de zee zijn Hem gehoorzaam, alsook de vissen van de zee.
- Voor de HEERE zijn alle dingen mogelijk, dat zien we in deze geschiedenis, daar mag de kinderen op gewezen worden met betrekking tot de zaligheid.
- In het gebed van Jona leren we wat er nodig is voor ons gebed. We herkennen het belijden van zonde en schuld voor de HEERE (de ongehoorzaamheid van Jona), maar ook het werpen op de HEERE en het danken voor in dit geval het verlossend handelen van de HEERE: Zijn trouw ondanks onze ontrouw.
- Jona laat in de buik van de vis heimwee horen naar de tempel, naar de gemeenschap met de levende God. Juist in deze omstandigheden. 'Die mij na kortstondig ongeneugt, eindeloos verheugt.'
- Waar wij een gelofte aan de HEERE doen, moeten wij deze gelofte ook nakomen. Wie de HEERE belooft om Hem te danken, moet Hem ook danken.
- In het Nieuwe Testament zien we dat hiermee een bewijs geleverd voor de Godheid van Jezus Christus. Ook Hij stilte de storm op het meer.
- Een andere verwijzing is die van het teken van Jona. Jezus wijst er Zelf op, dat zoals Jona drie dagen (en nachten) in de buik van de grote vis was, Jezus in de aarde zou zijn. Zo betreft Jezus het op Zijn eigen dood, begrafenissen en opstanding.

GELOOFSLEER

Er zijn een aantal aspecten te noemen zoals: gehoorzaam aan Gods roeping, maar ook de belijdenis van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (artikel 13).

VAN DE VOORZIENIGHEID GODS EN REGERING ALLER DINGEN

'Wij geloven dat die goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, deze niet heeft laten varen, noch aan het geval of de fortuin overgegeven, maar ze naar Zijn heiligen wil also stiert en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder Zijn ordinarie; hoewel nochtans God noch auteur is, noch schuld heeft van de zonde die er geschiedt. Want Zijn macht en goedheid is zo groot en onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardiglijk Zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en Goddelozen onrechtvaardiglijk handelen.

En aangaande hetgeen Hij doet boven het begrip des menselijken verstands, datzelve willen wij niet curieuselijk onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbied de rechtvaardige oordelen Gods, die ons verborgen zijn; ons tevreden houdende dat wij leerjongeren van Christus zijn, om alleen te leren hetgeen Hij ons aanwijst in Zijn Woord, zonder deze palen te overtreden. Deze lering geeft ons een onuitsprekelijken troost, als wij door haar geleerd worden dat ons niets bij geval overkomen kan, maar door de beschikking van onzen goedertieren hemelsen Vader, Die voor ons waakt met een Vaderlijke zorg, houdende alle schepselen onder Zijn heerschappij, alzo dat niet één haar van ons hoofd (want die zijn alle geteld) , ook niet één musje op de aarde vallen kan zonder den wil onzes Vaders. Waarop wij ons verlaten, wetende dat Hij de duivelen in den toom houdt en al onze vijanden, die ons zonder Zijn toelating en wil niet schaden kunnen. En hierin verwerpen wij de verdoemelijke dwaling der epicureeën, dewelke zeggen dat Zich God nergens mede bemoeit en alle dingen bij geval laat geschieden.'

Een ander duidelijk aspect is de typologie: Jona is een type van Christus.

Tot slot wat geldt voor zowel Jona 1-2 alsook voor Jona 3-4 betreft 'hoofdstuk 5 van de Dordtse Leerregels, over de volharding der heiligen' (art. 1 t/m 6):

'Die God naar Zijn voornemen tot de gemeenschap van Zijn Zoon, onzen Heere Jezus Christus, roept, en door den Heiligen Geest wederbaart, die verlost Hij wel van de heerschappij en slavernij der zonde, doch Hij verlost hen in dit leven niet ganselijk van het vlees en het lichaam der zonde.

Hieruit spruiten de dagelijkse zonden der zwakheid, en ook aan de allerbeste werken der heiligen kleven gebreken. Hetwelk hun gestadige oorzaak geeft om zich voor God te verootmoedigen, hun toevlucht tot den gekruisigden Christus te nemen, het vlees hoe langer hoe meer door den Geest des gebeds en heilige oefeningen der godvruchtigheid te doden, en naar het eindperk der volmaaktheid te zuchten, totdat zij van dit lichaam des doods ontbonden zijnde, met het Lam Gods in de hemelen zullen regeren. Ter oorzaak van deze overblijfselen der inwonende zonde, en ook vanwege de aanvechtingen der wereld en des satans, zouden de bekeerden in die genade niet kunnen volstandig blijven, zo zij aan hun eigen krachten overgelaten werden. Maar God is getrouw, Die hen in de genade, hun eenmaal gegeven, barmhartiglijk bevestigt en ten einde toe krachtiglijk bewaart.

En hoewel die macht Gods, waardoor Hij de ware gelovigen in de genade bevestigt en bewaart, meerder is dan dat zij van het vlees zou kunnen overwonnen worden, zo worden nochtans de bekeerden niet altijd alzo van God geleid en bewogen, dat zij in sommige bijzondere daden door hun eigen schuld van de leiding der genade niet zouden kunnen afwijken, en van de begeerlijkheden des vleses verleid worden en die volgen. Daarom moeten zij gestadiglijk waken en bidden dat zij niet in verzoeken geleid worden. En zo zij dit niet doen, zo kunnen zij niet alleen door het vlees, de wereld en den satan tot zware en ook gruwelijke zonden vervoerd worden, maar worden zij ook inderdaad, door Gods rechtvaardige toelating, daartoe somwijlen vervoerd; gelijk het droevige vallen van David, Petrus, en andere heiligen, dat ons in de Schrift beschreven is, bewijst.

Met zodanige grove zonden vertoornen zij God zeer, vervallen in schuld des doods, bedroeven den Heiligen Geest, verbreken voor een tijd de oefening des geloofs, verwonden zwaarlijk hun consciëntie, en verliezen somwijlen voor een tijd het gevoel der genade; totdat hun, wanneer zij door ernstige boetvaardigheid op den weg wederkeren, het Vaderlijk aanschijn Gods opnieuw verschijnt. Want God, Die rijk is in barmhartigheid, neemt, naar het onveranderlijk voornemen der verkiezing, den Heiligen Geest van de Zijnen, ook zelfs in hun droevig vallen, niet geheel weg, en laat hen zó ver niet vervallen, dat zij van de genade der aanneeming en van den staat der rechtvaardigmaking uitvallen, of dat zij zondigen ten dode, of tegen den Heiligen Geest, en, van Hem geheel verlaten zijnde, zichzelf in het eeuwig verderf storten.'